

DESPRE DREPTUL LA ACCESIBILITATE AL PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

ANNA MARIA NEAGOE

Abstract:

Accessibility of public space is essential for the full enjoyment of all human rights and fundamental freedoms by all persons with disabilities and is a general obligation of states, by ratifying the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. However, better enforcement at national level of the legislation on mandatory accessibility of the physical environment, information and communications, along with more effective control of the relevant institutions could create the prerequisites for accessibility of public space.

Keywords: accessibility, reasonable accommodation, disability, disabled.

Résumé:

L'accessibilité à l'espace public est essentielle dans l'exercice des droits et des libertés fondamentales des personnes handicapées, elle représente une obligation générale de tous les Etats par la ratification de la Convention relative aux droits des personnes handicapées. Cependant, une meilleure application au niveau national d'une législation concernant une accessibilité obligatoire à un environnement physique, informationnel et communicationnel ainsi qu'un contrôle plus efficace des institutions compétentes, pourraient créer les prémisses vers une accessibilité de l'espace public.

Mots-clés: l'accessibilité, l'aménagement raisonnable, inapte, personnes handicapées

Participarea persoanelor cu dizabilități la viața publică este strâns legată de autonomia acestora care, la rândul său, trebuie analizată în legătură cu capacitatea juridică, accesibilitatea și mobilitatea personală precum și cu dreptul de a trăi independent.

„Accesibilitatea este o piatră de temelie pentru incluziune. Accesul la infrastructură, bunuri, servicii și informație este o precondiție pentru ca persoanele cu dizabilități să își poată exercita pe deplin drepturile și să participe în mod activ în cadrul comunității”.¹

Accesibilitatea spațiului public este esențială pentru exercitarea deplină a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale de către toate persoanele cu dizabilități, importanța acesteia fiind subliniată în special de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități² care abordează accesibilitatea atât ca principiu³, obligație generală a statului⁴, dar și ca domeniu de intervenție, dedicându-i un întreg

articol⁵ care prezintă măsurile adecvate ce trebuie luate pentru a asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații și la alte facilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în zonele urbane, cât și rurale.

De asemenea, accesibilitatea trebuie abordată în strânsă legătură cu conceptele „adaptare rezonabilă” și „design universal”⁶. Adaptarea rezonabilă înseamnă modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar într-un caz particular, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului. „Design universal” presupune proiectarea mediului, a produselor, programelor și serviciilor, astfel încât acestea să poată fi utilizate de către toate persoanele, pe cât este posibil, fără să fie nevoie de o adaptare sau de o proiectare specializate.

Reglementări europene. Condiție prealabilă pentru persoanele cu dizabilități de a participa la

* Cercet. științific.

¹ A se vedea declarația fostului comisar european pentru justiție, Viviane Reding, în cadrul ceremoniei de lansare a competiției europene *Orașe accesibile*, 2012.

² A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, *Human rights a dynamic and evolving process*, Pro Universitaria, București, 2014, p. 296.

³ A se vedea art. 3 lit. f) Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

⁴ Ibidem, art. 4.

⁵ Ibidem, art. 9.

⁶ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu** (coord.) **Anna Maria Neagoe, Marius Mocanu**, *Drepturi egale și mediu accesibil*, IRDO, București, 2014, pp. 5-7.

viața socială și economică, accesibilitatea este unul dintre domeniile principale de acțiune în cadrul Strategiei europene pentru persoanele cu dizabilități.

Pentru a optimiza accesibilitatea mediului fizic, a transportului și tehnologiei informațiilor și comunicațiilor, Comisia Europeană a utilizat o serie de instrumente legislative și de standardizare.⁷ Aspecte privind accesibilitatea sunt de asemenea incluse în măsuri specifice domeniului protecției consumatorilor, operațiunilor valutare, achizițiilor publice și utilizării fondurilor europene. Directivele UE privind achizițiile publice permit autorităților contractante să includă cerințe de accesibilitate în cadrul licitațiilor publice; în acest sens, cerințele tehnice ar trebui să fie clar indicate, astfel încât ofertanții să știe la ce se referă cerințele stabilite de entitatea contractantă⁸.

În momentul de față există două propuneri de directive de reformare a cadrului legal actual, ce ar face obligatorie includerea criteriilor de accesibilitate în specificațiile tehnice ale procedurilor de achiziții.⁹

Dezvoltarea de standarde de accesibilitate este un domeniu prioritar în cadrul Strategiei europene

pentru persoanele cu dizabilități. Începând cu anul 2005, Comisia Europeană a solicitat Organizației Europene de Standardizare elaborarea mai multor standarde de accesibilitate: pentru achizițiile publice de produse și servicii TIC din Europa, pentru mediul construit, pentru design universal; primul a fost adoptat la începutul anului 2014¹⁰, ultimele două fiind încă în proces de elaborare.

În conformitate cu Strategia pentru persoanele cu dizabilități și în urma consultărilor cu statele membre și cu alte părți interesate, Comisia analizează posibilitatea de a propune un Act european privind accesibilitatea¹¹, în acest scop fiind efectuat în anul 2012 un sondaj¹², conform căruia, în Uniunea Europeană o persoană din șase, adică aproximativ 80 de milioane de oameni, are o dizabilitate al cărui grad variază între ușor și grav.

Mai multe acte legislative europene abordează în mod special drepturile persoanelor cu mobilitate redusă, în diferite moduri de transport: pe calea aerului, feroviar, naval și fluvial.¹³

De asemenea, UE încurajează statele membre să ofere subvenții financiare furnizorilor de transport pentru a acorda tarife reduse persoanelor cu dizabilități.¹⁴

⁷ A se vedea în acest sens – Regulamentul (CE) nr. 661/2009 al Parlamentului European și al Consiliului privind cerințele de omologare de tip pentru siguranța generală a autovehiculelor, a remorcilor acestora, precum și a sistemelor, componentelor și unităților tehnice separate care le sunt destinate; Directiva 95/16/CE privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la ascensoare; Directiva 2004/27/CE de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman, ce prevede că ambalajele medicamentelor includ o etichetă în braille și că prospectul însoțitor trebuie să fie disponibil, la cerere, în formate accesibile pentru utilizatorii cu deficiențe de vedere; Directiva 2009/45/CE privind normele și standardele de siguranță pentru navele de pasageri, ce obligă statele membre să se asigure că se iau măsuri corespunzătoare pentru a permite pasagerilor accesul în siguranță.

⁸ Directiva 2004/17/CE Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale, Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii, Directiva 2007/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivelor 89/665/CEE și 92/13/CEE ale Consiliului în ceea ce privește ameliorarea eficacității căilor de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziții publice.

⁹ COM(2011) 896 final Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on public procurement

¹⁰ EN 301 549 V1.1.1 (2014-02) – Accessibility requirements suitable for public procurement of ICT products and services in Europe, disponibil pe <http://www.etsi.org>.

¹¹ A se vedea pct. 9 din Rezoluția Parlamentului European din 20 mai 2015 referitoare la lista de probleme adoptate de Comitetul Organizației Națiunilor Unite pentru drepturile persoanelor cu dizabilități în legătură cu raportul inițial al Uniunii Europene, prin care se solicită Comisiei să prezinte o propunere ambițioasă referitoare la un Act european privind accesibilitatea.

¹² A se vedea Flash Eurobarometer 345 – Accessibility Report, disponibil la http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm.

¹³ A se vedea Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu dizabilități și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului, Regulamentul (CE) nr. 1371/2007 din 23 octombrie 2007 privind drepturile și obligațiile călătorilor din transportul feroviar, Regulamentul (UE) nr. 1177/2010 din 24 noiembrie 2010 privind drepturile pasagerilor care călătoresc pe mare și pe căi navigabile interioare și de modificare a Regulamentului (CE) nr. , Regulamentul (UE) nr. 181/2011 din 16 februarie 2011 privind drepturile pasagerilor care călătoresc cu autobuzul și autocarul și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004.

¹⁴ A se vedea Regulamentul (CE) NR. 1370/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2007 privind serviciile publice de transport feroviar și rutier de călători, și de abrogare a Regulamentelor (CEE) nr. 1191/69 și nr. 1107/70 ale Consiliului, J. Of. L 315/1/2007.

Noile linii directoare pentru dezvoltarea unei rețele trans-europene de transport (TEN-T) au ca obiectiv consolidarea coeziunii sociale, economice și teritoriale a Uniunii și contribuie la crearea unui spațiu unic european al transporturilor, care, printre altele, cresc beneficiile pentru utilizatorii săi prin intermediul accesibilității pentru persoanele vârstnice, persoanele cu mobilitate redusă și călătorii cu dizabilități, accesibilitatea fiind recunoscută ca o prioritate generală pentru dezvoltarea rețelei globale.¹⁵

În anul 2012, Comisia Europeană a lansat propunerea de directivă referitoare la accesibilitatea site-urilor web ale organismelor din sectorul public, potrivit căreia, de la sfârșitul anului 2015, s-ar introduce caracteristici de accesibilitate standardizate la nivelul UE pentru 12 tipuri de site-uri web. Accesibilitatea obligatorie s-ar aplica serviciilor publice esențiale, cum ar fi serviciile de securitate socială și cele legate de sănătate, angajare, înscrierea în învățământul superior și eliberarea de documente și certificate cu caracter personal. Noile norme propuse ar clarifica, de asemenea, definiția accesibilității internetului (specificații tehnice, metodologia pentru evaluare, raportare, teste de la bază la vârf), iar guvernele vor fi încurajate să aplice aceste norme tuturor serviciilor, nu doar listei obligatorii.¹⁶

La nivel UE s-a stabilit un cadru armonizat pentru reglementarea serviciilor de comunicații, rețelelor, infrastructurilor și serviciilor electronice, precum și a anumitor aspecte privind echipamentele terminale menite să faciliteze accesul utilizatorilor cu dizabilități.¹⁷

¹⁵ A se vedea Regulamentul (UE) NR. 1315/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 Decembrie 2013 privind liniile directoare pentru dezvoltarea unei rețele de transport trans-europene, J. Of. L 348/21/2013.

¹⁶ A se vedea Comunicatul de presă al Comisiei, Agenda digitală: Comisia propune norme pentru garantarea accesibilității site-urilor web guvernamentale pentru toți disponibil la http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1305_ro.htm

¹⁷ A se vedea Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 de modificare a Directivelor 2002/21/CE privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, 2002/19/CE privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora și 2002/20/CE privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, J. Of. 337/37/2009.

Totodată, Uniunea Europeană a impus statelor membre măsuri specifice pentru utilizatorii finali cu dizabilități, în scopul de a asigura accesul și accesibilitatea la servicii de telefonie destinate publicului, inclusiv accesul la serviciile de urgență, serviciile de informare privind abonații, echivalente celor de care beneficiază alți utilizatori finali. O altă obligație ce revine statelor membre este aceea de a asigura accesibilitatea serviciilor de urgență, inclusiv numărul de telefon „112”, UE încurajând utilizarea de standarde europene pentru a realiza e-accesibilitatea serviciilor¹⁸.

În ceea ce privește călătoriile cu mașina, sunt reglementate o serie de dispoziții în ce privesc conducătorii auto cu dizabilități, în sensul în care toți conducătorii auto trebuie să treacă un test de aptitudini și cunoștințe practice și să îndeplinească normele medicale, care acoperă vederea, auzul, bolile cardiovasculare, diabetul, bolile neurologice, tulburările psihice, tulburările renale, deficiențele locomotorii, adicțiile față de alcool sau droguri, persoanele cu dizabilități obținând permis de a conduce doar în cazul în care starea lor nu este de natură a crea situații periculoase, fiind monitorizate din punct de vedere medical, adaptările vehiculului fiind realizate în cazul care este necesar, excepție făcând persoanele cu tulburări mintale grave, probleme comportamentale grave și cei cu aritmii severe. Șoferii cu dizabilități fizice pot avea licențe limitate la anumite categorii de vehicule¹⁹.

Modelul cardului de parcare pentru persoanele cu dizabilități a fost introdus pentru a permite deținătorilor a utiliza anumite facilități de parcare în condiții preferențiale, în țara lor de reședință și în alte țări ale UE, condițiile aplicabile fiind întotdeauna cele din țara de destinație.²⁰

¹⁸ A se vedea Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) J. Of. L201/37/2002 și Regulamentul CE nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 octombrie 2004 privind cooperarea dintre autoritățile naționale însărcinate să asigure aplicarea legislației în materie de protecție a consumatorului („Regulamentul privind cooperarea în materie de protecție a consumatorului”), J. Of. L364/1/2004.

¹⁹ A se vedea , J. Of. L403/2006.

²⁰ A se vedea Recommendation 98/376/EC on a parking card for people with disabilities and 2008/205/EC).

Reglementări privind accesibilitatea în România. Legea privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap²¹ definește accesibilitatea ca ansamblul de măsuri și lucrări de adaptare a mediului fizic, precum și a mediului informațional și comunicațional conform nevoilor persoanelor cu handicap, factor esențial de exercitare a drepturilor și de îndeplinire a obligațiilor persoanelor cu handicap în societate. De asemenea, adaptarea este definită ca proces de transformare a mediului fizic și informațional, a produselor sau sistemelor, pentru a le face disponibile și persoanelor cu handicap.

Așa cum prevede legislația specifică românească²², pentru a asigura accesul persoanelor cu handicap la mediul fizic, informațional și comunicațional, autoritățile publice au obligația de a lua o serie de măsuri specifice:

a) să promoveze și să implementeze conceptul Acces pentru toți, pentru a împiedica crearea de noi bariere și apariția unor noi surse de discriminare;

b) să sprijine cercetarea, dezvoltarea și producția de noi tehnologii de informare și comunicare și tehnologii asistive;

c) să recomande și să susțină introducerea în pregătirea inițială a elevilor și studenților a unor cursuri referitoare la problematica handicapului și a nevoilor acestora, precum și la diversificarea modalităților de realizare a accesibilității;

d) să faciliteze accesul persoanelor cu handicap la noile tehnologii;

e) să asigure accesul la informațiile publice pentru persoanele cu handicap;

f) să asigure interpreți autorizați ai limbajului mimico-gestual și ai limbajului specific persoanelor cu surdocecitate;

g) să proiecteze și să deruleze, în colaborare sau în parteneriat cu persoanele juridice, publice ori private, programe de accesibilitate sau de conștientizare asupra importanței acesteia.

Clădirile de utilitate publică, căile de acces, clădirile de locuit construite din fonduri publice, mijloacele de transport în comun și stațiile acces-

tora, taxiurile, vagoanele de transport feroviar pentru călători și peroanele principalelor stații, spațiile de parcare, străzile și drumurile publice, telefoanele publice, mediul informațional și comunicațional vor fi adaptate astfel încât să permită accesul neîngrădit al persoanelor cu handicap. Autoritățile administrației publice locale au obligația de a include în comisiile de recepție a lucrărilor de construcție ori de adaptare a acestora reprezentanți ai Autorității Naționale pentru Persoanele cu Dizabilități sau ai organizațiilor neguvernamentale ale persoanelor cu handicap.

Referința legislativă în ceea ce privește accesibilitatea mediului fizic o reprezintă Normativul pentru adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051-2012²³ care stabilește un set minim de criterii pentru definirea accesibilității mediului construit – clădiri civile și spațiul urban, în vederea asigurării accesului neîngrădit pentru persoane cu handicap, precum și de către persoane aflate ocazional sau temporar în situații de handicap.

În sensul facilitării accesului neîngrădit al persoanelor cu dizabilități la transport și călătorie, autoritățile administrației publice locale au obligația să ia măsuri pentru adaptarea tuturor mijloacelor de transport în comun aflate în circulație precum și a stațiilor acestora, inclusiv marcarea prin pavaj tactil a spațiilor de acces spre ușa de intrare în mijlocul de transport; montarea panourilor de afișaj corespunzătoare nevoilor persoanelor cu handicap vizual și auditiv în mijloacele de transport public; imprimarea cu caractere mari și în culori contrastante a rutelor și a indicativelor mijloacelor de transport în comun.

Administratorii infrastructurii feroviare și operatorii de transport feroviar au obligația de a adapta cel puțin un vagon și stațiile principale de tren, pentru a permite accesul persoanelor cu handicap care utilizează fotoliul rulant și de a marca prin pavaj tactil contrastant căile spre peroanele de îmbarcare, ghișee sau alte utilități.

Toți operatorii de taxi au obligația să asigure cel puțin o mașină adaptată transportului persoa-

²¹ A se vedea art. 5 pct. 2-3, Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

²² A se vedea art. 61-71, Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap.

²³ Aprobat prin Ordinul ministrului dezvoltării regionale și administrației publice nr. 189/2013, disponibil la <http://www.infocons.ro/wp-content/uploads/2014/08/NP-051-normativ-privind-acesibilizarea-spatiului-urban.pdf>.

nelor cu handicap care utilizează fotoliul rulant, refuzul conducătorului de taxi de a asigura transportul persoanei cu handicap și a dispozitivului de mers, constituind discriminare.

De asemenea, persoanele cu dizabilități și cele cu mobilitate redusă se bucură de o serie de drepturi în timpul călătoriilor pe calea aerului²⁴, pe mare, pe căi navigabile interioare²⁵, cu autobuzul sau autocarul²⁶, drepturi ce vizează nediscriminarea pasagerilor în ceea ce privește condițiile de transport oferite de operatorii de transport, asistența pentru persoanele cu dizabilități și persoanele cu mobilitate redusă, informațiile minime ce trebuie furnizate pasagerilor, precum și soluționarea plângerilor.

Operatorii de transport, agenții acestora sau operatorii de turism au obligația, pe de o parte de a nu refuza, pe motivul dizabilității sau al mobilității reduse, acceptarea unei rezervări sau îmbarcări și, de asemenea, de a recepționa, la toate punctele lor de vânzare, inclusiv de vânzare prin telefon și Internet, a notificărilor de solicitare de asistență adresate de persoane cu handicap sau persoane cu mobilitate redusă.

Organismul responsabil cu supravegherea aplicării prevederilor referitoare la drepturile de care se bucură persoanele cu dizabilități în timpul călătoriilor pe calea aerului a fost desemnat Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități, Regia Autonomă „Autoritatea Aeronautică Civilă Română” fiind desemnată ca organism responsabil cu supravegherea aplicării prevederilor referitoare la dreptul acestora la asistență în aeroporturi, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției

²⁴ HG nr. 787/2007 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (CE) nr. 1.107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă care călătoresc pe calea aerului.

²⁵ HG 1061/2013 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (CE) nr. 1.177/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 privind drepturile pasagerilor care călătoresc pe mare și căi navigabile interioare și de modificare a Regulamentului (CE) 2006/2004.

²⁶ HG nr. 425/2013 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (UE) nr. 181/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 februarie 2011 privind drepturile pasagerilor care călătoresc cu autobuzul și autocarul și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 401/2013.

Sociale și Persoanelor Vârstnice prin Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, organism responsabil cu supravegherea aplicării prevederilor referitoare la drepturile persoanelor cu dizabilități care călătoresc pe mare și pe căi navigabile interioare, Inspectoratul de Stat pentru Controlul în Transportul Rutier, organismul responsabil cu asigurarea aplicării prevederilor referitoare la drepturile de care se bucură persoanele cu dizabilități în timpul călătoriilor cu autobuzul sau autocarul ce stabilesc obligații în sarcina transportatorilor și a organismelor de administrare a terminalelor, iar Ministerul Economiei, prin personalul cu atribuții de inspecție și control, ca fiind organismul național responsabil cu asigurarea aplicării prevederilor care stabilesc obligații în sarcina agenților de voiaj și a operatorilor de turism.

Câinele-ghid care însoțește persoana cu handicap grav are acces liber și gratuit în toate locurile publice și în mijloacele de transport.

Adaptarea spațiului urban ce presupune inclusiv adaptarea trecerilor de pietoni de pe străzile și drumurile publice conform prevederilor legale, inclusiv marcarea prin pavaj tactil și montarea sistemelor de semnalizare sonoră și vizuală la intersecțiile cu trafic intens este responsabilitatea autorităților administrației publice locale.

În spațiile de parcare de pe lângă clădirile de utilitate publică, precum și în cele organizate vor fi adaptate, rezervate și semnalizate prin semn internațional, cel puțin 4% din numărul total al locurilor de parcare, dar nu mai puțin de două locuri, pentru parcare gratuită a mijloacelor de transport pentru persoane cu handicap. În spațiile de parcare ale domeniului public și cât mai aproape de domiciliu, administratorul acestora repartizează locuri de parcare gratuită persoanelor cu handicap care au solicitat și au nevoie de astfel de parcare.

De asemenea, editurile au obligația să pună matrițele electronice utilizate pentru tipărirea cărților și revistelor la dispoziția persoanelor juridice autorizate care le solicită pentru a le transforma în format accesibil persoanelor cu deficiențe de vedere sau de citire, respectând prevederile legale cu privire la dreptul de autor. Bibliotecile publice au obligația să înființeze secții cu carte în formate accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere sau de citire.

Operatorii de servicii bancare au obligația de a pune la dispoziția persoanelor cu handicap, la solicitarea acestora, extrase de cont și alte informații în formate accesibile și de a acorda asistență în completarea formularelor, la solicitarea persoanelor cu handicap.

Totodată, proprietarii de spații hoteliere au obligația de a adapta cel puțin o cameră pentru găzduirea persoanei cu handicap care utilizează fotoliul rulant, de a avea o hartă tactilă a clădirii, de a marca pavaj sau covoare tactile intrarea și de a monta lifturi cu însemne tactile.

Pentru relațiile directe cu persoanele cu handicap auditiv ori cu surdocecitate, autoritățile și instituțiile centrale și locale, publice sau private sunt obligate să asigure, interpreți autorizați ai limbajului mimico-gestual sau ai limbajului specific al persoanei cu surdocecitate, să afișeze și să pună la dispoziție informații accesibile persoanelor cu handicap vizual, auditiv și mintal, să accesibilizeze paginile de internet proprii, în vederea îmbunătățirii accesării documentelor electronice de către persoanele cu handicap vizual și mintal, să utilizeze pictograme în toate serviciile publice și să adapteze telefoanele cu telefax și teletext pentru persoanele cu handicap auditiv.

Pentru a îmbunătăți accesibilitatea web a serviciilor publice, a fost elaborat un Ghid privind realizarea paginilor web pentru autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale²⁷.

Furnizorii de servicii de comunicații electronice au obligația²⁸ de a asigura pachete de servicii de comunicații electronice care să ofere accesul și posibilitatea utilizatorilor finali cu dizabilități vizuale, auditive și/sau de vorbire de a beneficia de servicii de comunicații electronice destinate publicului adaptate nevoilor lor și în condiții echivalente celor de care beneficiază ceilalți utilizatori finali.

De asemenea, persoanele cu dizabilități au posibilitatea testării, anterior achiziționării, la punctele de lucru ale furnizorilor de servicii de

telefonie și internet, a echipamentelor terminale care pot răspunde nevoilor acestora, în scopul verificării compatibilității acestora cu necesitățile specifice ale solicitantului, oferind în acest scop informații complete, corecte, ușor accesibile, relevante, actualizate, inteligibile, referitoare atât la oferta de servicii de comunicații electronice adresate persoanelor cu dizabilități, precum și la eventuale alte facilități de care pot beneficia acestea și condițiile contractuale de prestare a serviciilor sau alte materiale informative de interes pentru persoanele cu dizabilități.

Persoanele cu dizabilități au posibilitatea de a adresa eventuale solicitări sau reclamații inclusiv prin intermediul unei persoane desemnate de acestea în acest scop, atât telefonic, prin SMS cât și prin intermediul poștei electronice, beneficiind de prioritate la instalarea și configurarea serviciilor și echipamentelor terminale.

Furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului au obligația²⁹ de a lua măsuri astfel încât persoanele cu dizabilități să beneficieze de acces la numărul unic pentru apeluri de urgență 112 în condiții echivalente celor de care beneficiază ceilalți utilizatori finali, în România fiind în curs de implementare un sistem de operare special destinat persoanelor cu deficiențe de auz care apelează numărul unic pentru apeluri de urgență 113 prin SMS³⁰. De asemenea, specialiștii IT ai Serviciului de Telecomunicații Speciale, au realizat o aplicație prin care o persoană care cere ajutor la numărul de urgență poate fi localizată prin GPS cu o eroare de cel mult 20 de metri; aplicația nu poate fi încă implementată deoarece legislația europeană permite numai localizarea prin intermediul releelor operatorilor de telefonie mobilă.

Persoanele cu handicap auditiv au dreptul de a accesa serviciile media audiovizuale, în funcție de posibilitățile tehnologice, serviciile de programe de televiziune cu acoperire națională și locală având obligația³¹ de a interpreta în limbajul

²⁷ Disponibil la http://www.mcsi.ro/Minister/Domenii-de-activitate-ale-MCSI/Tehnologia-Informatiei/Ghiduri-IT-%281%29/Realizarea-paginilor-web-pentru-autoritatile-si-in/MCTI_-_Ghid_website_2008.

²⁸ A se vedea art. 5 – art. 10, Decizia președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 160/2014.

²⁹ A se vedea OUG 34/2008 privind organizarea și funcționarea sistemului unic de urgență.

³⁰ A se vedea pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului național unic pentru apeluri de urgență, publicată în M. Of., Partea I, nr. 40/2015.

³¹ A se vedea art. 42¹, Legea nr. 504/2002 a audiovizualului, cu modificările și completările ulterioare.

mimico-gestual și prin titrare sincron în timpul unei durate programate de cel puțin 30 de minute din programele de știri, de analize și dezbateri pe teme politice și/sau economice de actualitate din timpul zilnic de emisie; programele de importanță majoră în întregime ori rezumatele acestora.

Nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la accesibilizarea mediului fizic, informațional și comunicațional constituie contravenție și se sancționează cu amendă, de aplicarea căreia sunt responsabili inspectorii sociali din cadrul Agenției Naționale pentru Plăți și Inspecție Socială. Excepție fac cazurile referitoare la parcare de altor mijloace de transport pe locurile de parcare adaptate, rezervate și semnalizate prin semn internațional pentru persoane cu handicap, pentru care obligația în ce privește aplicarea amenzi revine agențiilor de circulație.

Informații cu privire la modul în care sunt respectate prevederile legale referitoare la accesibilitate, amenzi aplicate sau îndrumările elaborate pentru îndeplinirea acestora, ca urmare a campaniilor de verificare desfășurate cu acest scop de către Agenția de Plăți și Inspecție Socială nu sunt publice.

Deși activitate curentă, cu caracter multianual, verificarea și monitorizarea asigurării accesului neîngrădit al persoanei cu dizabilități la mediul fizic, informațional și comunicațional derulată de Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, urmărește teme diferite pentru fiecare an, folosind metoda eșantionării, astfel că nu există o situație la nivel național a modului în care s-au realizat măsurile cu privire la accesibilizarea mediului fizic, informațional și comunicațional, rapoartele rezumându-se la prezentare statistică a rezultatelor acțiunilor de control, fără a fi prezentate măsurile stabilite pentru remedierea deficiențelor și modul în care acestea sunt duse la îndeplinire.

Deși cadrul legislativ existent – Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap – contribuie la respectarea normelor europene privind accesibilizarea mediului public, în practică, respectarea acestuia lasă de dorit, spațiul public nefiind încă accesibil persoanelor cu dizabilități în cea mai mare parte. Continuă să existe instituții publice, care lucrează direct cu publicul, și totuși nu au o

rampă de acces în clădire, un ascensor sau minime facilități de comunicare cu cetățenii cu dizabilități.

Aceeași constatare este valabilă și pentru sistemul de transport public local, interjudețean și național, cel mai puțin accesibilizat fiind transportul feroviar. Transportul aerian este accesibilizat într-un grad mai mare, ca urmare a implementării reglementărilor și standardelor comune aflate în vigoare în toate statele membre UE.

Principalele cauze care au generat nerespectarea prevederilor legale în ceea ce privește asigurarea accesului neîngrădit al persoanei cu dizabilități la spațiul public sunt:

- pregătirea deficitară a personalului implicat în planificarea, realizarea, monitorizarea și controlul accesibilizării;
- activitățile de control privind accesibilitatea nu au caracter continuu;
- incapacitatea autorităților publice și private de a îndeplini cerințele normativului datorită lipsei resurselor financiare necesare acestor investiții;
- lipsa preocupării privind identificarea unor resurse financiare alternative, altele decât cele de la bugetul de stat, necesare realizării accesibilizării mediului fizic, informațional și comunicațional (participarea la proiecte în domeniu, accesarea de fonduri structurale);
- legislația actuală din domeniul dizabilității nu tratează coerent problematica asigurării accesibilității și adaptării rezonabile. Accentul este pus pe accesibilizarea la mediul fizic, în timp ce necesitatea și importanța adaptărilor în domeniul educațional, al informării și comunicării sunt neglijate sau ignorate etc.
- necunoașterea legislației în domeniu, în special a caracteristicilor tehnice specifice pentru elementele de adaptare a mediului fizic prevăzute de Normativul N-051/2001;
- obținerea cu dificultate a avizelor și aprobărilor necesare realizării accesibilizării pentru clădirile de patrimoniu;
- nearmonizarea legislației din domeniul transporturilor și construcțiilor, cu cea din domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități;
- lipsa planurilor de acțiune sau a strategiilor locale focusate pe accesibilizare;

- lipsa ghidurilor privind accesibilizare a mijloacelor de transport, a mediului informațional;
- nu există transparență cu privire la criteriul accesibilității în achizițiile publice din domeniul construcțiilor, construcției de drumuri și autostrăzi, mijloacelor de transport în comun etc.
- nu există obligația formării personalului și nici materiale actualizate, în format accesibil, de informare, standarde sau alte ghiduri ori campanii de conștientizare;
- implicarea insuficientă a societății civile cât și a persoanelor cu dizabilități în promovarea respectării drepturilor acestora din urmă și conștientizarea comunității cu privire la conceptul „Acces pentru toți”.

Reglementările actuale în domeniul accesibilității mediului public, deși încă nealiniată în totalitate prevederilor Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, aplicate cu rigurozitate, ar fi putut crea, până în prezent, șanse egale pentru participarea persoanelor cu dizabilități la viața socială și economică. Amânarea măsurilor pro-active în domeniul accesibilizării se datorează într-o bună măsură și lipsei organismelor de monitorizare și control, a celor de consiliere pentru efectuarea lor, a surselor de informare privind piața tehnologiilor asistive și, nu în ultimul rând, de lipsa finanțării adecvate.

Concluzii. Actuala stare de fapt din România, în ceea ce privește accesibilizarea generează slaba participare la viață publică, politică, economică, culturală și sportivă a persoanelor cu dizabilități, procentul scăzut de angajare al acestora, slaba finanțare a tehnologiilor și dispozitivelor asistive, a asistenței vii, a formatelor adaptate.

Deși au fost înregistrate elemente de progres, lipsa unei strategii coerente de accesibilizare, a unui plan național cu responsabilități distincte și a unui sistem de monitorizare centrat pe asigurarea dreptului la acces egal pentru toate persoanele cu dizabilități se resimt în situația prezentă. Devine evident faptul că accesibilitatea trebuie să intre în zona necesității imediate de analiză, intervenție și dezvoltare.

Astfel, o mai bună aplicare a legislației privind obligativitatea accesibilizării mediului fizic și

informațional, concomitent cu un control mai eficient din partea instituțiilor abilitate ar putea crea premisele accesibilizării spațiului public.

De asemenea, se impune modificarea și completarea cadrului juridic din domeniul accesibilității, în primul rând prin modificarea prevederilor art. 62 al Legii privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, în sensul introducerii ca obligație de a fi accesibilizate și locurile de muncă dar și a extinderii acestora prin introducerea obligației de a adapta și clădirile private, în care societățile private își desfășoară activitatea, astfel încât să se permită accesul neîngrădit al persoanelor cu dizabilități, în vederea eventualei angajări a acestora. Noțiunea de asistență vie trebuie reglementată de politicile sociale din domeniul dizabilității.

Elaborarea de standarde, instrucțiuni, ghiduri, manuale și alte materiale pedagogice privind accesibilizarea trebuie să devină o prioritate, ca și elaborarea unui Plan național de măsuri pentru eliminarea barierelor, inclusiv stabilirea responsabililor pentru îndeplinirea acestora, a celor responsabili de monitorizare.

Toate instituțiile din diverse domenii de activitate, fie că vorbim de construcții, mijloace de transport sau educație, trebuie încurajate ca în desfășurarea activităților lor să țină cont de toate aspectele legate de accesibilitate. Spre exemplu, Inspectoratul de Stat în Construcții ar putea include în raportul său anual, informații cu privire la entitățile private care oferă facilități și servicii deschise publicului sau oferite acestuia ce țin cont de toate aspectele legate de accesibilitate, pentru persoanele cu dizabilități.

Pentru a asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la serviciile de informare, comunicații și de altă natură, inclusiv serviciile electronice și de urgență, trebuie dezvoltate forme de asistență și sprijin pentru a facilita accesul la informație, programe de formare a cititorilor și interpreților profesioniști de limbaj mimico-gestual, inclusiv elaborate și editate materiale de formare și suport.

Normativele, standardele și reglementările sunt doar o parte a ecuației pentru dezvoltarea eficientă a accesibilității, cealaltă parte fiind reprezentată de înțelegerea problemelor legate de accesibilitate pentru care, cea mai bună soluție o reprezintă impli-

care a persoanelor cu dizabilități încă din etapa de proiectare a mediului, produselor, serviciilor.

De asemenea, trebuie promovate acțiuni și activități de sensibilizare a opiniei publice în ceea ce privește protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și respectul pentru diversitate, pentru că, accesibilitatea, vizează în aceeași măsură și alte grupuri de persoane, cum ar fi: femeile însărcinate, mamele cu copii, persoanele vârstnice etc.

Importanța accesibilității a fost recunoscută și cu prilejul stabilirii liniilor directe pentru finanțarea proiectelor europene în viitorul exercițiu financiar 2014 – 2020, Comisia Europeană stabilind că accesibilitatea va fi o condiționalitate

generală care va trebui îndeplinită de toate statele membre prin instituirea unor mecanisme care să asigure monitorizarea accesibilității în pregătirea și implementarea programelor operaționale, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării fiind instituția responsabilă de formarea personalului implicat în gestionarea Fondurilor Europene Structurale și de Investiții în domeniul anti-discriminării, egalității de șanse și drepturilor persoanelor cu dizabilități. Ca urmare, în cadrul viitoarei programări a fondurilor structurale, nicio lucrare sau construcție, nici un bun sau serviciu nu va putea fi achiziționat prin finanțare nerambursabilă fără a respecta condițiile minime privind accesibilizarea acestora.